

JOURNAL of SOCIAL and HUMANITIES SCIENCES RESEARCH (JSHSR)

Uluslararası Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırma Dergisi

Received/Makale Geliş 30.11.2021
Published /Yayınlanma 31.12.2021
Article Type/Makale Türü Research Article

Citation/Alıntı: Karaçor, Z., Yörük, B. & Güvenek, B. (2021). Bölgesel kalkınmada kümelenmenin önemi: Üç yıldız analizi ile bir uygulama. *Journal of Social and Humanities Sciences Research*, 8(78), 3429-3439.
<http://dx.doi.org/10.26450/jshsr.2900>

- Prof. Dr. Zeynep KARAÇOR**
<https://orcid.org/0000-0003-2050-644X>
Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya / TÜRKİYE
- Öğr.Gör. Dr. Bahadır YÖRÜK**
<https://orcid.org/0000-0001-8919-0039>
Beyşehir Ali Akkanat Meslek Yüksekokulu, Konya / TÜRKİYE
- Doç. Dr. Burcu GÜVENEK**
<https://orcid.org/0000-0002-7159-2555>
Selçuk Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Konya / TÜRKİYE

BÖLGESEL KALKINMADA KÜMELENMENİN ÖNEMİ: ÜÇ YILDIZ ANALİZİ İLE BİR UYGULAMA¹

THE IMPORTANCE OF CLUSTERING IN REGIONAL DEVELOPMENT

ÖZET

Kümelenme bir grup üretim veya hizmet işletmesinin, ilgili ekonomik aktörlerin ve kurumların belli bir coğrafi yerde yoğunlaşması, uzmanlaşma göstermesi, katma değer üretmesi, birbirine yakın bulunması ve bu karşılıklı yakınlık ve bağlantılardan meydana gelen bir sinerji oluşturmalarıdır. Küreselleşmeyle birlikte ekonomilerin bütünleşik ve homojen bir yapı görünümüne kavuşması, bölgesel kalkınma yaklaşımlarında kümelenme yaklaşımlarını öne çıkarmıştır. Bu kapsamda endüstriyel kümelenmenin temel unsurları sektörel uzmanlaşmaya dayalı kitlesel üretimde dikey veya yatay tamamlayıcılık; esnek üretim ilişkileri toplanma/yığılma ekonomileri veya kolektif etkinlik; coğrafi yakınlık, yersel veya bölgesel yoğunlaşma; KOBİ nitelikli küçük ölçekli firmalar; işbirliği ve güvene dayalı atmosfer ile birlikte kültürel homojenlik, benzeşen iş yapıları ve üretim sistemleri; işletmeler arasında üretim, ticari ve istihdam paylaşımı vb. şeklinde sıralanabilir. Bu çalışmada endüstriyel kümelenmenin bölgesel kalkınmaya etkisinin ortaya konulabilmesi amacıyla Konya ili Beyşehir ilçesinde yer alan yivsiz silah kümesi üzerinde Üç Yıldız Analizi yapılmıştır. Araştırma sonucunda söz konusu kümelenmenin bölgesel kalkınma üzerinde olumlu ve güçlü bir etkisi, özellikle ihracat kanallarında rekabet gücüne sahip olduğu tespit edilmiştir. Diğer yandan Beyşehir'deki yivsiz silah kümelenmesinin; katma değer, istihdam, büyüklük, baskınlık ve uzmanlaşma boyutlarında Türkiye ortalamasının çok üzerinde bir göstergeye sahip olduğu görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Bölgesel Kalkınma, Kümelenme, Üç Yıldız Analiz, Beyşehir.

ABSTRACT

Clustering is the concentration of a group of production or service enterprises, relevant economic actors, and institutions in a certain geographical location, showing specialization, producing added value, being close to each other, and creating a synergy resulting from these mutual proximities and connections. By globalization, the appearance of an integrated and homogeneous structure of economies has brought clustering approaches to the fore in regional development approaches. In this context, the basic elements of industrial clustering are vertical or horizontal complementarity in mass production based on sectoral specialization; flexible production relations; agglomeration economies or collective efficiency; geographic proximity, local or regional concentration; SME qualified small-scale companies; cultural homogeneity, similar business structures and production systems with an atmosphere of cooperation and trust; production, trade and employment sharing, etc. between enterprises. can be sorted. In this study, in order to reveal the effect of industrial clustering on regional development, a Three Star Analysis was carried out on the shotgun cluster located in Beyşehir, Konya. As a result of the research, it has been determined that the said cluster has a positive and strong effect on

¹ Bu çalışma International Conference on Social Science and Economics, Fransa 13-14 Kasım 2021 de sunulan bildirden faydalanılarak genişletilmiştir.

regional development, especially in export. On the other hand, the shotgun cluster in Beyşehir; has been seen that has an indicator far above the Turkey average in terms of added value, employment, size, dominance, and specialization.

Keywords: Regional Development, Clustering, Three Star Analysis, Beyşehir.

1. GİRİŞ

Günümüzde bölgesel kalkınma sürecinde yerel ve bölge bazlı, rekabetçi dinamikleri öne çıkararak ve aynı zamanda içsel potansiyelin önemini vurgulayan yeni nesil görüşler ileri sürülmeye başlanmıştır. Bu kapsamda bölgelerin kendi öz kaynaklarına dayanarak bölgesel refah yaratıcı mekanizmaları ortaya çıkarmak, bölgelerin kendi kalkınma süreçlerine egemen olmalarını ve bu sürecin öznelere durumuna gelmelerini sağlamak gündeme gelmiştir (Vatansever-Deviren & Yıldız , 2014, s. 7). Bölgesel olarak kümelenmeden söz edebilmek ve bu kümelenmenin katma değer ve diğer beklenen çıktıları ortaya koyabilmesi için öncelikle yerel konumlarda yoğunlaşmış firma bağlarıyla gerçekleşen emeğin mobilitesi bilgi ve inovasyonun yaygınlaştırılması sağlanmalıdır. Bu sayede bölgesel-yerel düzeyde arz ortaya konulabilmekte ve değişken talep karşılanabilmektedir. Diğer bir ifade ile küme piyasalarında heterojen talep heterojen işgücü ile karşılanabilmektedir. Bununla birlikte, emek mobilitesinin yüksek derecede olmasının nedenlerinden bir tanesi, emek mobilitesinin yapısal değişim sürecinde piyasaya yardımcı bir faktör olmasından kaynaklanmaktadır (Yiğit, 2014, s. 111)

Bölgesel kalkınmacı kümelenmelerde girdiler (ara mallar, hizmetler, yarı mamuller vb.) benzer özellikler arz etmektedir. Uzman girdi ve hizmet piyasasının etkileri, uzmanlaşmış girdi ve hizmet üreticilerinin kümede yerleşmesiyle ortaya çıkmaktadır. Belirli üretim alanlarında faaliyet gösteren firmaların coğrafi olarak birbirlerine yakın yerleşmeleri, ilgili faaliyetleri tamamlayan ve destekleyen üretimin kümede yapılması için bir teşvik oluşturmaktadır (UNIDO, 2010; OECD, 2012-2013). Kendisini tamamlayıcı faaliyetleri üreten sektörlerin kümede bulunması, diğer sanayi kuruluşlarını da bu bölgeye çekmektedir. Böylece rekabetçi kümelerde sürükleyici sektörler, kendileri bazı kuruluş yeri faktörlerine bağlı iken, bunların varlığı da diğerleri için bölgesel kalkınma açısından kuruluş yeri etkisi yaratmaktadır (Ayaş, 2003, s. 67). Diğer yandan bölgesel kalkınmada yerel uzmanlaşmış endüstrilerde bilgi yayılmasından doğan dışsallıklar kümenin gelişmesine katkı sağlar. MAR (Marshall-Arrow-Romer) dışsallıkları olarak adlandırılan bu dışsallıklarda bilginin kaynağını, aynı sektörde faaliyette bulunan işletmeler oluşturmakta ve sektörel yoğunluk bilgi akışını hızlandırmaktadır. Sektörel büyüklük ve uzmanlaşma derecesine göre oluşan uzmanlaşma ekonomileri; uzman işgücü piyasası, uzman girdi ve hizmet piyasası ile benzer teknoloji kullanımı olarak ele alınabilir (Yellice, 2017, s. 32-33).

2. KÜMELENME ve BÖLGESEL KALKINMA

2.1. Kümelenme Görünümleri

Kümelenme, kalkınma bağlamında hedeflenen getiri ve amaçlara göre uygulanabilecek yöntemleri ortaya koymakta olup bunun pratikteki karşılığı olarak ise kümelenme görünümleri veya kümelenme türlerinden bahsedilebilmektedir. Kümelenmelere yukarıda da ifade edildiği gibi yapıları sektörlerine, fonksiyonlarına ve küme aktörlerindeki ilişki tipolojisine göre farklılıklar göstermektedir. Küme yapılarına yönelik politikalar, öncelikler oluşturulurken veya bu politikaların uygulanması aşamasında söz konusu farklılıkların dikkate alınması önem arz etmektedir (Andersson vd. 2004: 29-33). Örneğin, merkezinde büyük firmalar bulunan kümelerde alt yüklenici firmaların ulus aşırınlaştırılması ön plana çıkarken, merkez ve uydu kümelenmelerde tedarik zincirinin eksik halkalarının tamamlanması çoğunlukla KOBİ'lerden oluşan ve aynı çıktıyı üreten kümelerde ise işbirliğini geliştirerek ölçek ekonomisinin artırılması ön plana çıkmaktadır. Yine kamu politikaları açısından katma değeri yükseltmek veya istihdamı arttırmak seçeneklerinden hangisi benimseniyorsa ona göre desteklenecek küme tercihi değişebilecektir. Küme yapıları konusunda literatürde sektöre, yapıya, küme fonksiyonlarına ve kümenin içerisinde bulunan yaşam döngüsüne sınıflandırmalar söz konusudur. Bunlardan bazıları Tablo 1'de sunulmuştur (Gürpınar ve Sandıkçı, 2008: 120; Sevsay, 2016: 32).

Tablo 1. Kümelenme Görünümleri

Boyut	Tanım	İlişki
Entegrasyon Tipine Göre	Dikey kümeler, bir değer zinciri üzerindeki ileri ve geriye doğru olan bağlantıları kapsar. Geriye doğru olan bağlantılar, tedarikçiler ve taşeronlar olurken; ileriye doğru olan bağlantılar ise alıcıları ve dağıtıcıları kapsar. Yatay kümeler iki ya da daha fazla yerel üreticinin (rekabet eden) arasındaki bağlantıları kapsar. Bu ürünlerin ortak pazarlaması, hammaddelerin ortak alınması, özelleşmiş girdilerin geliştirilmesi faaliyetlerinin ortak yapılması ve yine özelleşmiş ekipmanların ortak kullanılması gibi faaliyet konularını içerir.	Dikey kümelerde; hiyerarşik ilişkiler örneği görülür. Yatay kümeler ağ ilişkilerinden doğar.
Fonksiyonel	Endüstri kümeleri (örneğin Porter dışsallıkları) bir özel - diğerlerinden ayrı- sektör içerisindeki rekabetçiliğe odaklanır. Endüstri kümeleri kendi içerisinde aşağıda belirtilen sınıflara ayrılır: <i>Marshallcı kümeleri</i> çoğunlukla yerel sahipleri olan, zanaatkar olarak adlandırılan, ya da ileri teknoloji ve üretici hizmetleri endüstrisi alanlarında faaliyet gösteren küçük ve orta ölçekli işletmelerden oluşmaktadır. <i>Merkez ve çevre kümeler</i> bir ya da birçok büyük firmalar tarafından hakim olunan, ve çevresinde küçük tedarikçi ve ilişkili faaliyetler ile kuşatılmış kümelerdir. <i>Uydu platformları</i> dışarı tabanlı çok fabrikalı firmaların şube faaliyetlerinin yürütüldüğü endüstri kümeleridir. <i>amu destekli</i> tedarik ve hizmet firmaları ile ilgili olan bu kümelerin oluşumunda, büyük ya da kar amacı gütmeyen kurumların varlığı etkilidir. <i>Bölgesel Kümeler</i> benzer ya da ilişkili ekonomik aktiviteleri olan mekânsal yığılma gösterirler ve bu yığılma, birçok öğrenme ve adaptasyonun bilgi yayılmasının kaynağını teşkil eder. Bu kümeler genellikle küçük ölçekli işletmelerden oluşurlar.	Marshallcı kümeleri uzmanlaşmış/ özelleşmiş hizmet, işçi piyasası ve küme içerisindeki firmalara hizmet etmekle zorunlu kurumların varlığını gerektirir. Daha küçük firmalar merkezde gelişim gösterir ve ana firmadan alım yapma ya da ana firmanın varlığı dolayısıyla ortaya çıkan avantajlardan yararlanma konusunda kümeden faydalanırlar. Asgari düzeyde ticaret ya da ağ oluşumu uydu kümeleri arasında meydana gelir. Büyük bir şirketten ayrılan ve yatırımcıların desteği ile piyasaya giren yeni küçük organizasyon/şirket faaliyetleri (girişimcilik/ tedarik) göreceli olarak düşüktür.
Sektör	Dört sektör kategorisi vardır: Geleneksel Üretim (Tekstil, mobilya) Kaynak tabanlı (Boksit, Kereste, Meyve) Kompleks Ürün Sistemleri (Oto parçaları, havacılık) Özelleşmiş Tedarikçiler (Yazılım)	Farklı sektörlerin farklı öncelikleri, farklı yenilikleri- inovasyon-, ve farklı öğrenme şekilleri vardır. Örneğin, geleneksel üretim sektörleri korunma için lobi faaliyetlerine daha uygunken; kompleks ürün sistemleri için ise üniversitelerin ya da diğer araştırma kurumlarının aktif katılımları gerekli olmaktadır.
Yaşam Döngüsü	Genellikle beş aşamalı bir yol izleyen, kümeler ve gelişimleri küme yaşam eğrisi üzerinde farklılık gösterebilir: Yığılma, Kümenin ortaya çıkması Kümenin gelişimi, Kümenin olgunluğa ulaşması	Küme gelişiminin izleyebilmek için yararlı kıyaslamalar sağlar ve önemli noktaları gözler önüne serer.

Kaynak: (Andersson vd. 2004: 29-33; Sevsay, 2016: 32).

Tablo 1’de kümelenme konusunda bir oluşum var olup olmadığı, rekabet edebilirliği, yaşam döngüsü, kümenin varlığına bağlı olarak gelişen diğer alt unsurların durumu hakkında genel bir görünüm sunulmuştur. Diğer yandan kümelenmenin temel amacı rekabet ederek yaşamını sürdürmektir. Zira rekabet gücü olmadığından kümede ziyade geçici bir yığılmadan söz edilebilir. Bu kapsamda Porter (1990), kümelenmenin amacının rekabet gücü kazanmak olduğunu bundan dolayı da önceliğin rekabetçilik gücü yüksek sektörler verilmesi gerektiğini, bu kapsamda kümelenmelere dayalı sanayileşme politikalarını oluşturulmasını ileri sürmektedir. Kümelenme ile rekabet avantajı lokalizasyon üzerinde gerçekleştirilebileceğinden yerel kümelenme sayesinde yerel küme firmaları küreselleşebilecektir (Lazerson ve Lorenzoni, 1999).

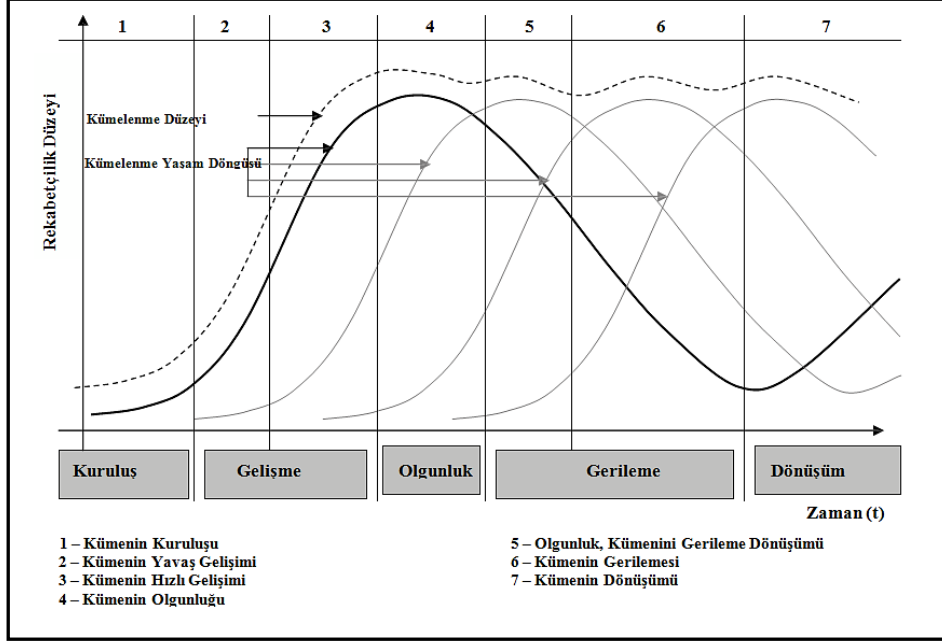
Kümelenme avantajlarının ortaya çıkarılabilmesi için ve yığılma ekonomilerinden farklı olarak sağladığı faydaların değerlendirilmesinde “ortak etkinlik” kavramı önem arz etmektedir. Tesadüfi ve bilinçli etkileri aynı anda kapsayabilen, dışsal ekonomiler ve ortak/katılımlı işbirliği hareketlerinden meydana gelen rekabet avantajlarını ifade etmedeki eksikliği gidermek üzere “ortak etkinlik” kavramını kabul görmüştür. Bu kapsamda sektörel bir yığılmadaki firmalar arasındaki bütünleyici/tamamlayıcı ortak faaliyetlerle elde edilen faydalar, literatürde ortak etkinlik olarak kabul edilmektedir.

2.2. Kümelenme Yaşam Döngüsü

Kümelerin yaygınlığı, rekabetçilik ile birlikte ve buna bağlı olan ekonomik hareketliliğin mikro ekonomisi ve rekabet avantajının sağlanmasın coğrafi konumun rolüyle alakalı önemli girdi ve bilgiler ortaya koymaktadır. “Küresel ekonomide güçlü bir rekabet avantajı konumuna sahip olmak giderek daha fazla uzak rakiplerin rekabet edemeyeceği bilgi, ilişkiler, girişimci motivasyonu, vb. yerel faktörlere sahip olmaya bağlıdır. Kümelenme yazınına göre yakın sosyal ağlar ve yakınlık sosyal sermayenin gelişmesine yardımcı olabilir ve ayrıca rekabetçilik, çalışan katılımı ile de yakından bağlantılıdır. Öte

yandan rekabetçiliğin düzeyi doğrudan bir kümenin yaşam döngüsü dinamiklerine bağlıdır ve rekabetçilik küme geliştikçe artar, düşüş fazına geçtiğinde azalabilir” (Eroğlu ve Yalçın, 2013: 176).

Kümelenmenin yaşam döngüsünde (Şekil 1) uzun vadeli sonuçlar alabilmek için öncelikle kümelenmeyi kullanarak pozitif sonuçlar elde etmek ve hedeflenen ekonomik değer yaratabilmek için gerekli olan sistem ve mekanizmayı oluşturacak kamu politikaları, yenilikçi büyümeyi, bilgiye dayalı gelişmeyi ve üretkenliği teşvik edecek nitelikte olmalıdır (Dinler, 2008: 49). “Kümelenme politikasının geleneksel sanayi politikalarından farklı olduğundan hareketle, ulusal rekabetçilikte önemli bir kavram olan üretkenliğin artmasına hizmet etmeyen sektör seçimi veya yapay rekabetçi bölgeler yaratma politikalarının başarılı olma şansı düşük olabilmektedir. Bu bakımdan bütün kümelerin desteklenmesine imkân veren bir politikanın oluşturulması gereklidir” (Porter, 2007: 5-6).

Şekil 1. Küme Yaşam Döngüsü, Kümelenme Düzeyi ve Rekabet Avantajı Arasındaki Bağlantı

Kaynak: (Navickas ve Malakauskaite, 2010: 63).

Kümelenmede rekabet edebilirlik tahmin edilirken, rekabetin iş dünyası veya ülkeden ziyade ayrı iş birimlerinin (şirketler ve organizasyonlar) karakteristiği olduğu gerçeğini dikkate almak önemlidir. Kümelerin gelişimi ve yaşam döngüsü rekabet gücünün seviyesi ile yakından ilişkilidir. Kümelenme düzeyi, diğer tüm kümelenmelerdeki değişiklikleri ve yaşam döngülerini takip eder. Kümelenme hızlı bir büyüme veya olgunluk aşamasındaysa kümelenme seviyesi en yüksektir (Navickas ve Malakauskaite, 2010: 63). Kümelenme seviyesinin değerlendirilmesi veya ölçülmesi gerektiğinden, bu amaçla Kümelenme Endeksi (Clusterization Index)'i kullanılmaktadır. Her iş kolunun ve sektörün endeks puanlaması ve içeriği ise birbirinden farklıdır (Desgraupes, 2017: 7).

2.3. Kümelenme ve Bölgesel Kalkınma İlişkisi

Farklı disiplinlere ve geleneklere mensup araştırmacıların kümelenme olgusuna yönelmesi dış ticaretin serbestleştiği, ulaştırma ve iletişim teknolojisinde hızlı ilerlemenin yaşandığı 20. yüzyılın son çeyreğine rastlamaktadır. Bu dönemden günümüze firmalar arasındaki rekabet yarışı hızlanmış üstelik rekabet üstünlüğü hızlı el değiştirir hale gelmiştir. Bu durum hem araştırmacıları hem de bölgesel ve ulusal kalkınmadan sorumlu kurumların ve işletmelerin rekabet gücünün kaynakları üzerinde yoğunlaşmasına neden olmuştur (Gordon & McCann, 2000, s. 515-516). Literatürde hakim görüşe göre, güçlü ve istikrarlı ekonomilere sahip ülkelerde rekabetçi sektörlerin bulunduğu ve bunun da kümelenme ile gerçekleştiğini tespit edince uluslararası rekabette başarılı olabilmek ve avantaj elde edebilmek için araç olarak kümelenmenin kullanılması gerektiğini ileri sürülmektedir (Keskin & Dulupçu, 2010, s. 443; Eroğlu & Yalçın, 2013, s. 87; Porter, 1990, s. 1-3). Bu kapsamda kümelenme; birbiriyle bağlantılı olan işletmelerin ve kurumların belirli yerlerde coğrafi olarak yoğunlaşmalarıdır. Kümelenmeler, rekabet açısından önemli olan birbiriyle bağlantılı endüstrileri ve diğer kurumları içine alır (Keskin & Dulupçu, 2010, s. 443). Kümelenmeler genelde dikey olarak tedarik kanallarını ve müşterileri, yatay olarak tamamlayıcı ürünler üretenleri ve yetenekler, teknoloji veya ortak girdi kullanımı yönünden ilgili olan sanayilerdeki işletmeleri kapsayacak şekilde genişler (Porter, 1998, s. 78). UNIDO (2010) ve OECD'ye

(2012-2013) göre kümelenme; birbiriyle ilişkili olan, birbirlerinin tamamlayıcısı ve destekleyicisi olan, benzer nitelikli mal ve hizmetleri ürünleri üreten, satan veya bunlara yönelik operasyonel işlemler yapan (lojistik, depolama, tedarik, servis vb.) işletmelerin coğrafi veya sektörel temelde yoğunlaşmalarıdır (UNIDO, 2010; OECD, 2012-2013). Kümedeki firmalar ortak kullanılan bir işgücü havuzu, ortak teknolojiler ve ortak üretim faktörleri, ortak alıcılar ve dağıtım kanalları, ortak bir kültür, ortak bir coğrafi mekân, ortak fırsatlar ve tehditler gibi pek çok ortak özelliğe sahip olabilmektedirler. Aynı şekilde, kümedeki firmalar girdi-çıkı ilişkileri ve tamamlayıcı malların üretimi gibi nedenler ile tamamlayıcılık ilişkileri içinde de olabilmektedirler (Halis, 2013, s. 55; Yiğit, 2014, s. 105-106; OECD, 2012-2013; Türko, 2013, s. 9-10).

Bölgesel kalkınma açısından kümelenmenin nasıl oluşturulabileceği konusunda görüş birliği bulunmamaktadır. Bazı yazarlar yerel yönetim birimleri tarafından kümelerin oluşturulması amacıyla tasarlanan girişimleri bilgi asimetrisinden dolayı riskli saymakta ve en iyi endüstriyel yapıların dahi belirli bir zamanda ve alanda piyasadaki deneme ve yanılmalar sonucunda ortaya çıkacağını ifade etmektedirler (Halis, 2013, s. 53). Dolayısıyla kümeler her zaman “kamu kurumlarının emrivaki direktifleriyle” oluşamayabilir. Çoğu durumlarda daha önce yok olan yerlerde yeni bir kümenin yapay şekilde oluşturulmasına yönelik yapılan çalışmalar hatalara yol açmış ya da önceden öngörülen türden başka türlü kümelerin oluşmasına sebep olmuştur (Keskin & Dulupçu, 2010, s. 444-445).

Kümelenmenin bölgesel kalkınma sürecinde yerel ekonominin büyüklüğü de önemli bir diğer etkidir. Yerel ekonominin büyüklüğü veya nüfus yoğunluğuna bağlı olarak oluşan çeşit ekonomileri, farklı sektörlerde faaliyette bulunan işletmelerin kümelenmeden sağladığı dışsal yararlar olarak tanımlanmaktadır. Kümelenmenin geliştiği ve ekonomik faaliyetlerini gerçekleştirdiği kentin rekabet gücü yönünden önemi büyüktür. Kent ekonomisi, rekabetçi gelişmenin incelendiği ikinci olgudur (Ayaş, 2003, s. 72; Eroğlu & Yalçın, 2013, s. 87-9). Bölgesel kalkınma sürecinde faaliyetler içinde buldukları kentin ekonomik yapısına göre şekillenmekte ve gelişmiş bir kent ekonomisi, yerel gelişmeye önemli dışsallıklar sağlamaktadır. Kentteki işletme yoğunluğu, pazarlama olanakları, ulaşım kolaylıkları endüstriyel çeşitlilik rekabetçi gelişmeyi desteklemektedir (Medikal Sanayi Kümelenmesi, 2013). Daha kalabalık ve daha geniş bir ekonomik çevrede faaliyette bulunmanın dışsal yararlarını ifade eden ve tüm işletmeleri kapsayan çeşit ekonomileri, uzmanlaşma ekonomilerine benzer yapıda ortaya çıkmaktadır. Sektörlerin tümünde istihdam edilebilecek bilgi, beceri, deneyim ve yeteneklere sahip işgücünün oluşturduğu işgücü piyasası bölgede yerleşen bütün işletmelere yarar sağlamaktadır (Bulu, Eraslan, & Kaya, 2006, s. 146-148; Karataş, 2006, s. 58).

Kümelenmenin bölgesel kalkınmada işlevselliğinde işgücü ile girdi ve hizmet havuzunun büyüklüğü ve çeşitliliği, üretim maliyetlerini düşüren etkiler önemlidir. İşgücü ve girdi konusunda olduğu bölgesel kümelenmede işbirliklerinin de özel ve önemi ve vardır. Kümelerdeki işbirliği, yatay-dikey ile iki taraflı -çok taraflı olmak üzere iki boyutta incelenebilir. Birinci ayırım işbirliğini; ilişkilerin yönüne göre yatay ve dikey olarak ele almaktadır (Andersson, Schwaag-Serger, Sörvik, & Wise, 2004, s. 25-28). Yatay işbirliği aynı üretim sürecinin rakip işletmeleri arasında gerçekleşir. Dikey işbirliği ise değer yaratma zincirinin farklı aşamalarındaki (üretim-dağıtım-pazarlama-satış vb.) işletmeler arasında olur. İkinci ayırım işbirliğinin taraflarıyla ilgilidir. İki işletme, aralarında resmi veya gayri resmi işbirliği oluşturabilecekleri gibi, daha fazla işletme ortak bir amaca ulaşmak için, işbirliğine gidebilir (Medikal Sanayi Kümelenmesi, 2013; Hobikoğlu & Hacıoğlu, 2011, s. 234-236).

Kalkınmanın ulusal boyuttan daha küçük ölçekteki kümelenmeler boyutuna indirgenmesi rekabetçi ve uzmanlık yoluyla ortaya çıkan değişim ve gelişmelerden biridir. Söz konusu süreçler ile birlikte bölgelerin kalkınmada itici referansla tanımlanması öne alınmış ve bölgesel gelişmişlik farklılıkları karşısındaki müdahaleler biçim değişmiştir. Bölgesel kümelenmeye önem veren kalkınmacı politika yaklaşımı, bölgelerin rekabet edebilirliklerinin geliştirilmesi hedefi ile yeni bir içerik kazanmıştır (AHİKA, 2016, s. 38; Özaslan & Ünlü, 2015, s. 68). Genel olarak yeni bölgesel kalkınma anlayışı, ağırlıklı olarak aynı ekonomik, sosyal ve kültürel coğrafyada bulunan ya da bu coğrafyalara dair çıkarları olan aktörlerin kurdukları örgütlenmeler ile bölge/yerel coğrafi alan ve ekonomi arasındaki ilişkiye ve bu ilişkilerin belirlediği siyasi, toplumsal örgütlenmeleri ifade etmektedir (Pınarcıoğlu, 2006, s. 290). Sonuç itibarıyla, günümüzde ve sürdürülebilir faaliyetlerin merkezine teknoloji, bilgi, yenilikçilik vb. gibi unsurlar yerleşmiştir. Bunların ortaya çıkması, beklenen faydayı üretebilmesi, rekabet edebilmesi ve kalkınma sürecinde etkili olabilmesi için hem üretim/ticaret hem de bilgi düzeyinde uzmanlaşmaya dolayısı ile bunlara olanak sağlayan kümelenmeye gereksinim vardır denilebilir.

3. BÖLGESEL KALKINMADA KÜMELENMENİN ÖNEMİ: BEYŞEHİR ÖRNEĞİ

3.1. Amaç ve Kapsam

9303 GTİP kod grubunda yer alan yivsiz silahlar; yasal statü bakımından 2521 sayılı “Avda ve Sporda Kullanılan Tüfekler, Nişan Tabancaları ve Av Bıçaklarının Yapımı, Alımı, Satımı ve Bulundurulmasına Dair Kanun” kapsamında yer alan ve 6136 sayılı “Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun” dışındaki silahlar olarak kabul edilmektedir. Her iki Kanun’da da bu tür silahlar için namli içerisinde merminin dönüşünü sağlayan, etkisini artıran ve menzilin uzatan burğu şeklindeki yapının bulunmadığı teknik özellikten söz edilmektedir. Yasal olarak bahsi geçen Kanun’lar ile bunların uygulanmasını düzenleyen yönetmeliklerde yivsiz silahların edinilmesi, kullanılması, bulundurulması, belgelendirilmesi vb. gibi durumlar açıklanmaktadır. Türkiye’de yivsiz silah sanayi kolu kapsamında öncelik av tüfekleri olup hafif silahlar olarak da adlandırılmaktadır.

Hafif ateşli silahlar kategorisinde bulunan av tüfeklerinin imalatı, savunma sanayiinin alt dallarından birini oluşturmaktadır. Türkiye’de bu sektörde faaliyet gösteren işletme ve tesisler Akdeniz Bölgesi’nin Göller Yöresi kesiminde belirgin bir kümelenme meydana getirmiştir. Bu yörede özellikle son on yılda Beyşehir ilçesi dikkat çekici gelişme göstermiş ve sektörün merkezi durumuna gelmiştir (Çalışkan & Manav, 2014, s. 149). Türkiye geneline bakıldığında çeşitli büyüklüklerde yaklaşık 140 işletme yivsiz tüfek ihracatı yapmaktadır. Silah sanayinin önemli bir parçası ve dünya genelinde 10 milyar dolarlık bir pazara sahip olan yivsiz hafif silah sektörünün av tüfeği üretiminin önemli bir potansiyeli bulunmaktadır. Türkiye genelinde av ve spor amaçlı tüfek sektöründe ülke genelinde alt ve üst iş kolları da dahil edildiğinde yaklaşık 300 firma faaliyet göstermektedir (TİM, 2019, s. 47-60). Türkiye’den başta ABD olmak üzere Avrupa ülkelerine, Kanada, Lübnan, Ürdün ve Türk Cumhuriyetlerine kadar çok sayıda ülkeye tüfek ihraç edilmektedir (KTO, s. 47-52).

Beyşehir’deki av tüfeği üreten işletmelerin genel profiline bakıldığında 1962 yılından beri faaliyet gösteren Huğlu Av Tüfekleri Kooperatifi dışında hepsi KOBİ ve aile işletmesi niteliğindedir. Bu işletmelerin tamamında doğrudan yaklaşık yedi binden fazla kişinin istihdam edildiği bilinmektedir. Ek olarak tali kurumlar-işletmeler, alt ve yan işletmeler de dahil edildiğinde elde edilen bilgilere göre yaklaşık 15 bin kişinin bu sanayi kolunda istihdam bakımından doğrudan/dolaylı olumlu katkı elde ettiği ifade edilebilir. Bununla birlikte yine resmi kurumlardan elde edilen verilere/bilgilere göre Beyşehir ilçesini vergi gelirlerinin yaklaşık %50’sini oluşturmaktadır (MEVKA, s. 9-13; KTO, s. 47-52).

Beyşehir’de silah üretiminde kullanılmak üzere yaklaşık rakamlarla 2019 yılı itibarıyla CNC ve torna tezgahları grubunda yaklaşık 1.2 milyar TL’lik bir yatırım olduğu tespit edilirken, bunlara ek olarak arıtma ve kaplama tesisleri için yapılan yatırımın da 30 milyon TL olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca Beyşehir ilçesinden dünyaya yapılan ihracat rakamlarına bakıldığında ise son yıllarda istikrarlı bir artış söz konusudur. Kalite, marka, pazarlama, kurumsallaşma, dünya piyasalarındaki değişim vb. gibi itici etkilerle ihracatta oldukça iyi bir gelişme olduğu gözlenmiştir. Türkiye’nin yivsiz silah ihracatı ve Beyşehir ilçesinden yapılan yivsiz silah ihracatı Tablo 2 ve Tablo 3’te gösterilmiştir.

Tablo 2. Türkiye Yivsiz Silah İhracatı (2015-2019)

			GTİP Kodu*	İhracat (USD)	Adet
2015	Türkiye	Dünya	9303	117.532.457	916.951
2016	Türkiye	Dünya	9303	138.456.008	882.182
2017	Türkiye	Dünya	9303	125.228.505	1.000.234
2018	Türkiye	Dünya	9303	135.493.189	1.026.406
2019	Türkiye	Dünya	9303	149.135.965	1.114.465

* Yivsiz silahlar ateşli silahlar ve ekipmanları için kullanılan GTİP kodu.

Kaynak: Comtrade, 2020’den elde edilmiştir.

Tablo 3. Beyşehir Yivsiz Silah İhracatı (2015-2019)

			GTİP Kodu*	İhracat (USD)	Adet
2015	Beyşehir	Dünya	9303	76.050.232	641.865
2016	Beyşehir	Dünya	9303	92.490.150	635.171
2017	Beyşehir	Dünya	9303	86.407.320	720.144
2018	Beyşehir	Dünya	9303	86.715.520	748.980
2019	Beyşehir	Dünya	9303	104.394.503	868.920

* Yivsiz silahlar ateşli silahlar ve ekipmanları için kullanılan GTİP kodu.

Kaynak: Firmalarla yapılan görüşmelerden elde edilmiştir.

Tablo 2 ve Tablo 3'te görüldüğü üzere Türkiye'den dünyaya 9303 GTİP kodlu yivsiz ateşli silahlar grubu ihracatı 2015 yılında 916.951 adet ve 117.53 milyon dolar iken bu rakam 2019 yılında 1.114.465 adet ve 149,13 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. İhracata Beyşehir özelinde bakıldığında ise 2015 yılında 641.865 adet ve 76,05 milyon dolar iken bu rakam 2019 yılında 868.920 adet ve 104,39 milyon dolara çıkmıştır. Karşılaştırmalı olarak bakıldığında tutar bazında 2015-2019 yıllarında Beyşehir'den yapılan ihracatın Türkiye genelinin ortalama %65-%70 aralığında, adet bazında ise ortalama %70-%75 aralığında olduğu görülmektedir. Verilen bilgiler ve yapılan açıklamalardan yola çıkarak bu çalışmanın amacı ve kapsamı 9303 GTİP kod grubunda yer alan yivsiz ateşli silah üretiminin Beyşehir özelinde yerel kalkınma sürecindeki rolü ve yerinin tespit edilmesidir.

Verilen bilgiler kapsamında bu araştırmanın başlıca önemi, bölgesel/yerel kalkınma analizinin Beyşehir lokasyonuna indirgenmiş olması ve kümelenme analizlerinde de görece küçük bir bölgeye odaklanılmış olmasıdır. Diğer yandan ulusal literatürde yivsiz ateşli silah üretiminde ulusal literatürde yerel kalkınma ve kümelenme bağlamında az sayıda çalışma bulunmakta olup tamamlayıcı nitelik taşımaktadır. Araştırmanın bir diğer önem noktası, sadece Beyşehir'den olmak üzere yıllık ihracatı 100 milyon doların üzerinde olan ve yerel kurumlar ile akademik çalışmalarda görece ihmal edilmiş bir iş kolunun yerel kalkınma bağlamında incelenmiş olmasıdır. Elde edilen verilerin diğer ilgili kişi ve kurumlar tarafından politika geliştirme ve uygulama bakımından kullanılabilmesi bir diğer önem noktasıdır.

3.2. Yöntem

Araştırma, Beyşehir'de gösteren NACE 25.40.01 (Av tüfeği, askeri amaçlı olmayan ateşli silahlar ve benzeri aletlerin ve bunların parçalarının imalatı) kod grubunda faaliyet gösteren 71 firma örneklem seçilerek bunların kümelenme düzeyi "Büyüklik (Size)", "Baskınlık/Başatlık (Dominance)" ve "Uzmanlaşma/İhtisaslaşma (Specialization)" birimlerini içeren Üç Yıldız Analizi tekniği ile gerçekleştirilmiştir. Kümelenme potansiyeli olduğu varsayılan, bu yönde gelişme gösteren sektör veya işkollarının tespit edilmesinde literatürde pek çok örneği görüldüğü üzere genellikle "Üç Yıldız Analizi" tercih edilmektedir. "Avrupa Kümelenme Gözlem Evi" (European Cluster Observatory (ECO)) tarafından geliştirilen bu modelin tercih edilme nedeni ise bu modelin Avrupa Birliğinde potansiyel küme haritalarının oluşturulmasında halihazırda kullanılan bir model olması ve NACE koduyla tanımlanan her sektörde farklı açılardan yığılaşma alanlarının belirlenmesine imkân vermesidir (Şen & Sandal, 2017, s. 48; Demirdöğen, 2018, s. 94; Seki, Arslan, & Bektaş, 2018, s. 22). Şekil 1'de g Üç Yıldız Analizi parametreleri gösterilmiştir.

Şekil 2. Üç Yıldız Analizi Parametreleri

Üç Yıldız Analizi Parametreleri*			
Analiz Birimi	Büyüklik**	Başatlık**	Uzmanlaşma**
Hesaplanası	ei / E	ei / et	(ei / et) / (Ei / Et)

* Bu çalışmada MEVKA (2019), tarafından kabul edilmiş olan baskınlık/başatlık değeri için " $\geq 0,01$ ", büyüklik değeri için " $\geq 0,05$ " ve uzmanlaşma/ihtisaslaşma için ise " ≥ 1 " değerleri eşik/sınır değerleri kabul edilmiştir.

** Türkiye geneli verileri TÜİK ve SGK'dan elde edilmiştir.

(E_i): Türkiye genelinde ilgili sektördeki istihdam sayısı

(E): Türkiye'deki tüm sektörlerde istihdam sayısı

(e_i): Bölgede belirli sektördeki istihdam sayısı

(e): Bölgedeki tüm sektörlerde istihdam sayısı

Büyüklik (Size) (ei / Ei): İldeki sektör istihdam verisinin, sektörün ülke toplam istihdam verisine oranıdır.

Baskınlık / Başatlık (Dominance) (ei / et): İldeki sektör istihdam verisinin, ildeki toplam istihdam verisine oranıdır.

Uzmanlaşma/İhtisaslaşma (Specialization) [(ei / et) / (Ei / Et)]: Sektörün ildeki istihdam payının, sektörün ülkedeki istihdam payına oranını göstermektedir.

Hesaplamalar yapılırken referans alınan eşik/sınır değerlerinin elde edilmesinde genel bir standardizasyondan söz edilememektedir. Bu konuda Türkiye için genel olarak büyüklik ve baskınlık/başatlık parametreleri için 0,05-0,07 aralığı kullanılmaktadır. Uzmanlık/ihtisaslaşma için ise neredeyse bütün çalışmalarda sektörün ildeki/bölgedeki istihdam payının, sektörün ülkedeki payına oranının eşit olması bekleneceğinden 1 değeri olması gerekmektedir (Ünal, 2014; Şen & Sandal, 2017, s. 48; MEVKA; Seki, Arslan, & Bektaş, 2018, s. 22). Analiz kapsamında genel istihdam verileri Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 4. Genel İstihdam Verileri (4/a - Kişi)*

Yıllar	Türkiye	Değ. (%)	Konya	Değ. (%)	Beyşehir	Değ. (%)
2015	14.822.222		314.195		10.448	
2016	15.355.158	3,5%	335.817	6,4%	10.602	1,5%
2017	16.369.073	6,2%	363.660	7,7%	11.289	6,1%
2018	16.054.759	-2,0%	347.405	-4,7%	10.862	-3,9%
2019	16.010.002	-0,3%	348.988	0,5%	11.629	6,6%

* İstihdam verilerinde 4/a sigortalı çalışan kişilerin sınıflandırılmasında SKG tarafından kullanılmakta olan bir tanımlama türüdür.

Tablo 4'te görüldüğü üzere 4/a grubu sigortalı çalışan sayısı Türkiye genelinde 14,82 milyon iken 2019 yılında bu rakam 16,01 milyona ulaşmıştır. Aynı grupta Konya il genelindekilerinin sayısı ise 2015 yılında 314,1 bin iken 2019 yılında 348,9 bine yükselmiştir. Beyşehir özelinde ise benzer bir artış söz konusu olup 2015 yılında 10,4 bin iken 2019 yılında 11,6 bine yükselmiştir. Analiz kapsamında sektörün istihdam verileri Tablo 4'te gösterilmiştir.

Tablo 5. Sektörel İstihdam Verileri

Yıllar	Türkiye		Konya		Beyşehir		Toplam İstihdam
	NACE*** 25	NACE 25.40.01*	NACE 25	NACE 25.40.01*	NACE 25	NACE 25 İlişkili**	
2015	393.638	3.275	15.122	2.457	2.357	943	3.308
2016	383.438	3.338	14.218	2.541	2.438	975	3.340
2017	379.581	3.310	14.517	2.496	2.393	957	3.278
2018	364.546	3.591	13.711	2.616	2.517	982	3.423
2019	367.186	3.624	14.168	2.748	2.643	1.110	3.674

* Veriler araştırma kapsamına giren NACE 25.40.01 kod grubundaki firmalardan sağlanan bilgilere göre toplanmıştır.

** NACE 25'in alt sektör kodu 25.40.01 olmakla birlikte bu sektörde yer alan lazer, kundak, plastik aksam, krom, kimyevi işlemler vb. dahil edilmiştir.

*** Tabanca, revolver (altıpatlar), av tüfeği, havalı tabanca, cop, vb. askeri amaçlı olmayan ateşli silahlar ve benzeri aletlerin ve bunların parçalarının imalatı

Tablo 5'te NACE 25 ana grubunda çalışan sayıları ile bu araştırmanın konusu olan NACE 25.40.01 alt grubunda çalışan sayıları gösterilmiştir. Türkiye genelinde NACE 25 ana sektöründe çalışan sayıları 2015 yılında 393,6 bin iken 2019 yılında bu sayı 367,1 bine gerilemiştir. Konya genelinde ise NACE 25 kod grubunda çalışan sayısı 2015 yılında 15,1 bin iken 2019 yılında bu rakam 14,1 bine gerilemiştir. Beyşehir için NACE kod grubunda tek faaliyet/istihdam birimi yivsiz silah sanayi işletmeleridir. Bu işletmelerde 2015 yılında 2357 kişi çalışmakta iken bu rakam 2019 yılında 2564 kişiye ulaşmıştır. Bağlı iş kollarıyla birlikte Beyşehir'de NACE 25 ana sektörü NACE 25.40.01 kodlu alt sektöründe çalışanların sayısı toplamda 2015 yılında 3308 kişi, 2016 yılında 3340 kişi, 2017 yılında 3278 kişi, 2018 yılında 3423 kişi ve 2019 yılında 3674 kişi olarak tespit edilmiştir.

4. BULGULAR

4.1. Büyüklük

Beyşehir'de NACE 25 ana kodu altında yer alan NACE 25.40.01 "Tabanca, revolver (altıpatlar), av tüfeği, havalı tabanca, cop, vb. askeri amaçlı olmayan ateşli silahlar ve benzeri aletlerin ve bunların parçalarının imalatı" içerisinde tanımlı yivsiz silah sanayisi 2015-2019 yılları arasındaki büyüklük puanları Tablo 5'de gösterilmiştir.

Tablo 6. Büyüklük

Yıllar	BÜYÜKLÜK			
	İldeki sektör istihdam verisi	Sektörün ülke toplam istihdam verisi	Sonuç	Eşik Değer
2015	2.457,00	3.275,00	0,75	0,05
2016	2.541,00	3.338,00	0,76	0,05
2017	2.496,00	3.310,00	0,75	0,05
2018	2.517,00	3.591,00	0,70	0,05
2019	2.643,00	3.624,00	0,73	0,05

Büyüklük değeri için "(ei / Ei)" yani "ildeki sektör istihdam verisinin, sektörün ülke toplam istihdam verisine oranı" şeklinde bir formül kullanılmaktadır. NACE 25 kod grubunda Konya genelindeki istihdam 2019 yılında 14.168 kişidir. Ancak NACE 25.40.01 grubuna bakıldığında Konya genelinde 2.457 kişi olan istihdamın 2.365 kişisi Beyşehir'dedir. Dolayısı ile "büyüklük" değeri veri seti, bahsi

geçen kod sınıflamasında Beyşehir kaynaklıdır. Buna göre 2015 yılında büyüklük değeri 0,05 olan eşik değerin yaklaşık 15 kat üzerinde olup 0,75 olarak gerçekleşmiştir. Elde edilen verilere göre NACE 25.40.01 Türkiye’deki istihdamın 2015-2019 yılları arasında ortalama %74’ü Beyşehir’dedir. Oldukça yüksek olan büyüklük verisi bakımından Beyşehir güçlü bir kümelenme gösterdiği anlaşılmaktadır.

4.2. Baskınlık

Beyşehir’de NACE 25.40.01 kod grubunda tanımlı yivsiz silah sanayisi 2015-2019 yılları arasındaki baskınlık puanları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7. Baskınlık

BASKINLIK				
Yıllar	İldeki sektör istihdam verisi	İldeki toplam istihdam verisi	Sonuç	Eşik Değer
2015	2.365,00	10.448,00	0,23	0,01
2016	2.365,00	10.602,00	0,22	0,01
2017	2.321,00	11.289,00	0,21	0,01
2018	2.441,00	10.862,00	0,22	0,01
2019	2.564,00	11.629,00	0,22	0,01

Baskınlık değeri için “(ei / et)” yani “İldeki sektör istihdam verisinin, ildeki toplam istihdam verisine oranı” şeklinde bir formül kullanılmaktadır. Buna göre Beyşehir’deki yivsiz silah sanayisinin baskınlık değeri 2015 yılında 0,23 olarak, 2016 yılında 0,22 olarak, 2017 yılında 0,21 olarak, 2018 yılında 0,22 olarak ve 2019 yılında 0,22 olarak gerçekleştirmiştir. 2015-2019 yıllarında arasında baskınlık düzeyi ortalaması 0,22 olmuştur. Eşik değerin 0,01 olduğu bir durumda Beyşehir için 0,22 hesaplanası baskınlık bakımından güçlü bir gösterge olarak kabul edilebilir.

4.3. Uzmanlaşma

Beyşehir’de NACE 25.40.01 kod grubunda tanımlı yivsiz silah sanayisi 2015-2019 yılları arasındaki uzmanlaşma puanları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8. Uzmanlaşma

UZMANLAŞMA						
Yıllar	(ei/et)	Türkiye Sektör İstihdam	Ülke İstihdam	(Ei/Et)	Sonuç	Eşik Değer
2015	0,23	3.275,00	393.638	0,0083	27,64	1
2016	0,22	3.338,00	383.438	0,0087	25,27	1
2017	0,21	3.310,00	379.581	0,0087	24,08	1
2018	0,22	3.591,00	364.546	0,0099	22,33	1
2019	0,22	3.624,00	367.186	0,0099	22,29	1

Uzmanlaşma/ihtisaslaşma için “[ei / et) / (Ei / Et)]” yani “sektörün ildeki istihdam payının, sektörün ülkedeki istihdam payına oranı” şeklinde bir formül kullanılmaktadır. 2015-2019 yılları arasında uzmanlaşma puan ortalaması Beyşehir için 24,32 olarak gerçekleşmiştir. Eşik değerin 1 olarak kabul edildiği bir ortamda Beyşehir’in bu kadar yüksek değere ulaşması güçlü bir uzmanlaşma olduğunu göstermektedir.

Tablo 9. Üç Yıldız Analiz Sonuçları

NACE 25 İkili Kod*								
TEK YILIZ			İKİ YILDIZ			ÜÇ YILDIZ		
Büyüklük	Baskınlık	Uzmanlaşma	Büyüklük	Baskınlık	Uzmanlaşma	Büyüklük	Baskınlık	Uzmanlaşma
						0,75	0,23	27,64
						0,76	0,22	25,27
						0,75	0,21	24,08
						0,70	0,22	22,33
						0,73	0,22	22,29

Tablo 9’da NACE 25.40.01 alt grubunda Beyşehir’de kümelenme analiz sonuçları gösterilmektedir. Bunda göre söz konusu kod grubunda standart eşik değerlere göre 2015-2019 yılları arasında büyüklük, baskınlık ve uzmanlaşma düzeylerinde Beyşehir’de oldukça güçlü bir kümelenmenin olduğu tespit edilmiştir.

5. SONUÇ

Bu çalışmada endüstriyel kümelenmenin bölgesel kalkınmaya etkisinin ortaya konulabilmesi amacıyla Konya ili Beyşehir ilçesinde yer alan yivsiz silah kümesi üzerinde Üç Yıldız Analizi yapılmıştır. Üç yıldız analizinin birinci verisi “ildeki sektör istihdam verisinin, sektörün ülke toplam istihdam verisine oranı” olan büyüklük verisinde eşik değer %5 iken Beyşehir’de bu oran 2015-2019 yılları arasında ortalama %73,8 olarak bulunmuştur. Buna göre büyüklük verisi bakımından Beyşehir’in güçlü bir kümelenme gösterdiği tespit edilmiş ve bu değer için 1 yıldız almıştır. İldeki sektör istihdam verisinin, ildeki toplam istihdam verisine oranı şeklinde ifade edilen baskınlık düzeyi eşik değeri %1 iken Beyşehir’de oran 2015-2019 yıllarında ortalama %22 olmuştur. Buna göre Beyşehir baskınlık bakımından bir yıldız almaktadır. Kümelenmelerin en önemli göstergelerinden olan uzmanlaşmada Beyşehir’in 2015-2019 yılları arasında uzmanlaşma puan ortalaması 24,32 olarak gerçekleşmiştir. Eşik değer 1 olarak kabul edildiği bir ortamda Beyşehir’in bu kadar yüksek değere ulaşması güçlü bir uzmanlaşma olduğunu göstermektedir. Beyşehir, Büyüklük, Baskınlık ve Uzmanlaşma kriterlerinin hepsi 2015-2019 yılları arasında eşik değerlerin çok üzerinde üç yıldız almıştır.

Genel olarak Beyşehir’de yivsiz silah üretiminde önemli bir kümelenmenin varlığı tespit edilmiştir. Kümenin özellikle 2019 ve 2020 yıllarında en önemli pazarı yurt dışı pazarlardır. Ancak kümenin yeterince kamu desteği, finansman çözümleri ve kurumsallaşma boyutlarında desteklere ve gelişmeye ihtiyacı vardır. Beyşehir’deki uzmanlaşma odaklı kümelenmenin katma değer, yerel kalkınma ve rekabet gücü bakımından geçmişe göre iyi durumda olduğu ancak dünya örnekleriyle karşılaştırıldığında kat edecek uzun mesafelerinin olduğu ifade edilebilir. Sektörün rakipleriyle dış pazarlarda rekabet edebilmesi için pazarlama ve kalite konularında geliştirilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda özellikle Ar-Ge başta olmak üzere nitelikli insan kaynağı, patent, kuluçka girişimler, eğitim ve teknoloji bakımından eksiklikler olduğu görülmektedir. İstihdam, katma değer, ihracat, işletmecilik, ürün çeşitliliği vb. bakımından Türkiye ortalamasının çok üzerinde olan, geçmişi 70 yıla dayanan ve sürekli gelişen bu sektöre ilişkin daha fazla araştırmanın yapılması gerekmektedir. Diğer yandan çalıştaylar düzenlenmesi, akademik araştırmalar yapılması, paydaşların görüşlerine önem verilmesi, aktif ve etkili bir çatı sivil kurumun teşkil etmesi, bölge içi standardizasyon ilkelerinin benimsenmesi, ağlar arası koordinasyonun etkinliğinin geliştirilmesi.

KAYNAKÇA

- AHİKA. (2016). *Yerel ekonomik kalkınma ve kümelenme rehberi*. Kırşehir: AHİLER Kalkınma Ajansı.
- Andersson, T., Schwaag-Serger, S., Sörvik, J., & Wise, E. (2004). *Cluster policies whitebook*. IKED - International Organisation for Knowledge Economy and Enterprise Development.
- Ayaş, N. (2003). *Bölgesel rekabet gücünü geliştirmeye yönelik alternatif bir yaklaşım: yeni endüstriyel bölgeler yaklaşımı (Denizli örneği)*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). T.C. Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Muğla.
- Bulu, M., Eraslan, İ., & Kaya, H. (2006). Türk elektronik sektörünün rekabetçilik analizi. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(1), 49-66.
- Çalışkan, V., & Manav, K. (2014). Sanayi coğrafyası perspektifinden Huğlu (Beyşehir Konya)’da av tüfeği sanayii. *International Periodical For The Languages*, 9(11), 149-169.
- Demirdöğen, S. (2018). Kümelenme Potansiyeli gösteren sektörlerin belirlenmesi: TRA 1 Düzey 2 bölgesi üzerine bir uygulama. *AİBÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 18(4), 85-113.
- Desgraupes, B. (2017). Clustering indices. University Paris Ouest, Lab Modal’X. (<https://cran.r-project.org/web/packages/clusterCrit/vignettes/clusterCrit.pdf>).
- Eroğlu, O., & Yalçın, A. (2013). Kümelenmeye ilişkin literatür taraması. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İİBF Dergisi*(3), 81-96.
- Gordon, I., & McCann, P. (2000). Industrial clusters. *Agglomerations and/or Social Networks, Urban Studies*, 37(3), 513-532.
- Gürpınar, K. ve Sandıkçı, M. (2008). Uluslararası Rekabetçilik Analizinde Michael E. Porter’ın Elmas Modeli Yaklaşımı: Türkiye’deki Bazı Endüstrilerdeki Uygulanabilirliğinin ve Sonuçlarının Araştırılması, *SÜ İİBF Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 8(15), 105-125.

- Halis, M. (2013). *Sektörel rekabet gücü ve kümelenme potansiyeli ilişkisi: Bişkek bölgesi kırmızı et sektöründe bir araştırma*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). T.C. Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Manisa.
- Hobikoğlu, E., & Hacıoğlu, D. (2011). Kümelenme modeli ve politikaları çerçevesinde bilgi yapılanması ve rekabet ilişkisi. *Uluslararası Avrasya Ekonomileri Konferansı*(21), 232-237.
- Karataş, N. (2006). Firma kümeleşme eğilimleri üzerine ampirik bir araştırma: İzmir AOSB örneği. *Planlama Dergisi*(3), 47-57.
- Keskin, H., & Dulupçu, M. (2010). Kümelenmeler: bir literatür incelemesi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İİBF Dergisi*, 15(1), 441-461.
- KTO (tarih yok). *Lonca*. Konya: Konya Sanayi Odası.
- Medikal Sanayi Kümelenmesi. (2013). OSTİM medikal sanayi kümelenmesi raporu. Ankara.
- MEVKA. (tarih yok). Beyşehir İlçe Raporu. Mevlana Kalkınma Ajansı, Konya.
- Navickas, V. and Malakauskaite, A. (2010). Relation between the Level of Clusterization and Tourism Sector Competitiveness, *InzinerineEkonomika Engineering Economic*, (1), 60-67.
- OECD. (2012-2013). The cluster scoreboard: measuring the performance of local business clusters in the knowledge economy . OECD Local Economic and Employment Development (LEED) Working Papers, 2012/13.
- Özaslan, A., & Ünlü, H. (2015). Türkiye’de bölgesel kalkınma politikalarında değişim ve kalkınma ajansları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 64-83.
- Pınarcıoğlu, M. (2006). Eski bir muammaya çözüm arayışları. *Bölgesel Kalkınma ve Yönetişim Sempozyumu Bildiriler Kitabı, İçinde*, ss. 288-295. Ankara: TEPAV Yayınları.
- Porter, M. (1990). *The competitive advantage of nations*. New York: The Free Press.
- Porter, M. (1998). Clusters and new economic competition. *Harvard Business Review*, 76(6), 77-97.
- Porter, M. (2007). *Ousters and Economic Policy: Aligning Public Policy with the New Economics of Competition*, Harvard Business School Institute For Strategy and Competitiveness, VUiite Paper November, Rev. 5/18/09
- Seki, İ., Arslan, M., & Bektaş, S. (2018). TR222 Çanakkale bölgesi kümelenme analizi. *Uluslararası Yönetim ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 5(10), 15-27.
- Şen, Ö., & Sandal, E. (2017). Gaziantep İlinde Üç Yıldız Analizi Yöntemi İle Endüstriyel Kümelenme Analizi. *Doğu Coğrafya Dergisi*(39), 39-62.
- TİM. (2019). Türkiye ihracatla yükseliyor. TİM Faaliyet Raporu 2019, İstanbul.
- Türko, E. (2013). *Endüstriyel bölgelerde dışsal ekonomiler ve işbirliği Türkiye ayakkabı endüstrisinde bir uygulama*. (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- UNIDO. (2010). Cluster development for pro-poor growth: the UNIDO approach, business. *Investment and Technology Services Branch Technical Paper Series*. UNIDO (United Nations Industrial Development Organization), Vienna.
- Ünal, V. (2014). TR82 Bölgesi 3 yıldız küme analiz çalışması. uzey Anadolu Kalkınma Ajansı, Kastamonu.
- Vatansever-Deviren, N., & Yıldız , O. (2014). Bölgesel kalkınma teorileri ve yeni bölgeselcilik yaklaşımının Türkiye’deki bölgesel kalkınma politikalarına etkileri. *Akademik Bakış Dergisi*, (4), 1-11.
- Yellice, B. (2017). *Kümelenme ve ihracat karar süreci: Bursa’da tekstil kümesinde bir uygulama*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). T.C. Erzurum Teknik Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.
- Yiğit, S. (2014). Kümelenme teorisi: kavramsal bir çerçeve. *Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Dergisi*, 4(6), 104-128.